

Učitelji budućnosti - ključne poruke i pitanja s prvog i drugog okruglog stola održanog u sklopu priprema za predsjedanje RH Vijećem EU-a

U sklopu priprema za predsjedanje Republike Hrvatske Vijećem Europske unije u Ministarstvu znanosti i obrazovanja održana su dva okrugla stola na temu Učitelji budućnosti.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja
29. svibnja 2019.,
3. srpnja 2019.

Moderatorica prvog okruglog stola: prof. dr. sc. Blaženka Divjak, ministrica znanosti i obrazovanja
Moderatorica drugog okruglog stola: prof. dr. sc. Branka Ramljak, državna tajnica

Panelisti prvog okruglog stola:

prof. dr. sc. Jasminka Ledić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
prof. dr. sc. Lidija Vujičić, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci
dr. sc. Matija Bašić, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu
doc. dr. sc. Maja Cindrić, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru
Davorka Osmak-Franjić, prof., Ured pravobraniteljice za djecu Republike Hrvatske

Panelisti drugog okruglog stola:

dr. sc. Suzana Tomaš, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
doc. dr. sc. Višnja Rajić, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
doc. dr. sc. Aleksandra Huić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dr. sc. Slavomir Stankov, umirovljeni redoviti profesor u trajnom zvanju, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Splitu

doc. dr. sc. Josipa Mihić, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uvodno:

Dva okrugla stola održana su s ciljem poticanja rasprave hrvatskih stručnjaka o temi učitelja budućnosti, kao jednoj od prioritetnih tema Programa hrvatskoga predsjedanja Vijećem Europske unije (HR PRES) u području obrazovanja. Zaključci će doprinijeti daljnjoj raspravi o ovoj temi na razini EU-a za vrijeme HR PRES-a te formuliranje Zaključaka Vijeća EU-a o europskim učiteljima budućnosti. U središtu su teme učitelji budućnosti, u svim dijelovima sustava i na svim razinama obrazovanja, koji imaju ključnu ulogu i odgovornost u pripremi pojedinaca za obavljanje, ali i stvaranje, poslova budućnosti. Učitelji budućnosti, u ostvarivanju te uloge, suočavaju se s brojnim izazovima koje donose suvremene društvene, znanstvene i tehnološke promjene, koje potiču i zahtijevaju promjene u konceptu učenja i poučavanja, razvoj inovativnih pedagogija, digitalnu transformaciju škola, razvoj analitika učenja i poučavanja te brojne druge novine.

Stoga je, kao jedan od prvih koraka u razradi teme učitelja budućnosti, na okruglim stolovima započeta rasprava o ključnim izazovima i prioritetima u razvoju učiteljske profesije, koja je obuhvatila različite perspektive, kao podloga za daljnje aktivnosti i rasprave.

Ključne poruke (uključujući i odgovore na pitanja i komentare iz publike):

- Iako obrazovni sustav treba odgovarati na potrebe tržišta rada, njegova je ključna uloga i u tome da **stvara nove potrebe na tržištu rada**.
- Potrebne su dubinske promjene: učitelji trebaju biti usmjereni na istraživanje svoje odgojno-obrazovne prakse i **autonomni u osmišljavanju strategija i procesa poučavanja**.
- Najbolji se ishodi postižu u izravnom radu s učenicima. Potrebno je preispitati **podjelu odgovornosti nastavnika i učitelja** (didaktički ugovor) i dobre ideje implementirati u inicijalno obrazovanje učitelja, ali i njihovo usavršavanje.
- Važno je razmotriti potrebne **promjene u inicijalnom obrazovanju učitelja**, ali i potrebe za njihovim **profesionalnim razvojem**.
- Ključna je motivacija za generiranje procesa promjene **odgovornost prema djeci** (učiteljska profesija kao harmonija između najljepšeg i najtežeg zanimanja). Važna je **intrinzična motivacija učitelja** - želja za radom s djecom i mijenjanje društva kroz obrazovanje.
- Potrebno je raditi i na ugledu i percepciji učiteljske profesije kao **vrijednog poziva**. Uz osnaživanje potrebnim znanjima i kompetencijama, potrebno je i **nagrađivati učitelje** koji daju najznačajniji doprinos.
- Nedostatak učitelja pojedinih predmeta (matematika, fizika, kemija) ukazuje na brojne izazove koji proizlaze iz rada s djecom i roditeljima, prilagodbom zahtjevima suvremenog obrazovanja i reformi, što upućuje na potrebu za postavljanjem **visokih zahtjeva na obrazovanje učitelja**.
- S obzirom na dinamičnost sustava, da bi se potaknulo stvaranje, potrebno je kontinuirano **istraživanje i umrežavanje** na nacionalnoj i na međunarodnoj razini (umreženost praktičara) te prepoznavanje spremnosti pojedinaca za ulazak u procese promjene. Pojedinaac ne može biti reformator. Zato je važno kolektivno djelovanje učeće zajednice.
- Potrebna je **kultura suradnje, uvažavanja i umrežavanja** radi širenja horizonta te je važno preispitati na koji način male zajednice učitelja mogu unaprijediti svoj rad.
- Potrebno se, iz nacionalne perspektive, intenzivnije uključiti u europske procese i **jačati europsku dimenziju, europsku suradnju, europske vrijednosti i osjećaj europskog identiteta**.
- **O odnosima nacionalnih i europskih politika** te zajedničkim ciljevima i vrijednostima potrebno je osvijestiti učitelje, ali i školske pedagoge, kao nositelje razvoja. Pritom je potrebno poticati kritičku

refleksiju. Europska dimenzija treba biti uključena na razini vrijednosti, a ne samo informiranja (primjerice, u udžbenicima). Europska i nacionalna dimenzija nisu u suprotnosti.

- Potrebno je raditi na **operacionalizaciji europskih obrazovnih politika**. Provode se značajne inicijative (primjerice, škole izrađuju Europski plan razvoja, europska dimenzija uključena je u studijske programe), o kojima je važno sustavno prikupljati podatke i **diseminirati ih**.
- Učenje i poučavanje važno je povezati i s potrebama lokalne zajednice te snažnije promovirati **učenje zalaganjem u zajednici**.
- Važno je **sustavno** promišljati pitanja vrijednosti i multikulturalnih kompetencija: potreban je nacionalni okvir kao popis temeljnih vrijednosti važnih i na nacionalnoj i na europskoj razini.
- Uz **promjenu paradigme** - učenici u središtu odgojno-obrazovnog procesa - potrebno je prilagoditi i **strukturu**. Da bi se ostvario napredak, promjene trebaju biti kontinuirane, uz **su-kreaciju** kao ključno načelo.
- Važno je da djeca u ostvarenju svojih participativnih prava dobiju podršku odraslih: da mogu reći što misle, da ih se uvaži i da dobiju povratnu informaciju. Zato je potrebno raditi na razumijevanju dječjih prava i kod učitelja razvijati **kompetencije za izgradnju odnosa temeljenih na ravnopravnom dostojanstvu, autoritet sa srcem**. Škola je puno više od mjesta gdje se uči.
- Važna je kultura odgojno-obrazovne ustanove, koju kreiraju svi sudionici: djeca trebaju biti **kreatori**, osjećati pripadnost i percipirati školu kao mjesto življenja.
- Rani i predškolski odgoj i obrazovanje temeljna je baza na kojoj se izgrađuje budućnost pojedinca, stoga je ključno ulagati u njegov razvoj i posvetiti pozornost **odgajateljima**. Znanstvena pismenost razvija se od vrtića.
- Posebno je važno razvijati i kompetencije za rad u nastavi na razini **visokog obrazovanja**. Nastava na visokim učilištima treba biti usmjerena na studenta, uz jačanje njihove autonomije i odgovornosti, da bi studenti to primijenili u svojem kasnijem radu u nastavi.
- Učiteljima treba pružiti podršku da **orkestriraju nastavu** u kojoj svaki učenik samostalno radi.
- Organiziranje integrirane **timske nastave** studenata u okviru pedagoške prakse treba organizirati s kolegama učiteljima. Treba jačati kulturu suradnje.
- Važno je osposobiti učitelje i za organizaciju izvannastavnih aktivnosti, a ne samo redovne nastave jer one su temelj kreativnosti učenika.
- Važno mjesto treba imati **čitalačka pismenost** i razvoja intelektualnog vokabulara mladih u cjeloživotnom obrazovanju učitelja budućnosti.
- Preporuka Vijeća ministara je **višejezičnost**, odnosno ovladavanje minimalno dvama stranim jezicima.
- Postajemo **multikulturalno** društvo u sve većoj mjeri i Europa je multikulturalna. Nacionalni kurikulum predviđa razvijanje interkulturalnih kompetencija učenika. Interkulturalnu kompetenciju sadašnjih učitelja na svim razinama obrazovanja treba osnažiti.
- U Hrvatskoj STEM treba postati STEAM. Hijerarhija predmeta je zastarjeli koncept.
- Negativne su posljedice dezintegriranosti sveučilišta na obrazovanje učitelja - učiteljski studiji su samo po nazivu sveučilišni, a u stvarnosti izrazito fakultetski. Treba staviti naglasak na **interdisciplinarnost učiteljske profesije**.
- **Reforma nikada ne smije stati, jer ako stane, zaostajemo u razvoju**. Učitelj budućnosti je nositelj promjena i reformi.
- Treba osnažiti studentsku praksu i omogućiti neposredno iskustvo studentske prakse s učenicima i u razvoju digitalnih didaktičkih materijala.
- Ideja dobrog učitelja od pred 20 godina se promijenila. Danas to nije više onaj koji dobro poznaje predmetne sadržaje, već onaj koji ima dobre **kompetencije kako poučavati**. Onaj koji može djelovati u skladu sa svojim kompetencijama i u skladu sa svojim identitetom i u skladu sa svojim viđenjem o tome kako treba poučavanje koncipirati.
- Potrebno je osnažiti učitelja za ulazak u učionicu i onda mu dati autonomiju te sustavnu podršku u daljnjem razvoju.
- Uloga učitelja u prevladavanju **stereotipa**, posebno rodnih uloga, je važna jer učitelji imaju potencijal osnažiti učenike i studente u njihovom samopouzdanju, u razvoju vrijednosti i stavova, u izboru profesionalnog puta i karijere i svoje uloge u društvu.

- **Interdisciplinarnost** je obilježje učitelja budućnosti, od njegova oblikovanja u inicijalnom obrazovanju preko kontinuiranog stručnog usavršavanja i neposredne primjene u nastavi.
- Psihološka i zdravstvena, mentalna dobrobit te **socijalno emocijalni razvoj učitelja** je preduvjet za stjecanje novih vještina te ostvarivanje nove uloge učitelja u suvremenom društvu.
- Ravnoteža između STEM (science, technology, engineering, mathematics) i **SEL**(socio-emotional learning) revolucije. Bez SEL-a, nema STEM-a.
- Učiteljska profesija je **poziv**. Svaki učitelj želi biti dobar učitelj, a sustav mu u tome treba dati podršku. Nije sve u financijskim resursima. Ponekad je potrebno napraviti dobru reorganizaciju i postaviti prave ljude na prava mjesta u pravo vrijeme.
- Jedna važna dimenzija **inkluzije** je uključenost učenika u stvaranje nastavnog materijala i vrednovanja znanja i vještina.

